

zar [-isar, Belv.]. *Horrura*.

D'altres derivats llatins de *horrere*, i també com a cultismes. *Horrible* [fi S. XIII], ll. *horribilis* id., però s'arrelà ja abans i més a fons: «Blanquerna aucís la volp --- e més-la en ast; e con Narpan fo a la taula, 5 Bl. aportà, en un tallador, la volp --- Molt fo maravel·lat Narpan, e demanà a Bl. per què no aportava la oca e aportava la volp, la qual era *orrible* cosa a menjar e a veer» (NCl. I, 270.13); i en altres passatges de Lluïl: «Ffo Sent Martí de molta humilitat, cor una vegada baysà un meze<1>l molt *orrible*, a París, e-l benesic; e, mantenén, e<1>l fo mundat», *VidesR* (passatge no transmès sinó pel ms. B, 259r2); també en altres textos dels Ss. XIV i XV, així com en els diccs. de Jacme Marc, JnEsteve, Lacav., etc.; i persistí en ús 15 corrent en la Renaix.: «Atlants, ay de vosaltres --- / He vist d'infants y verges *horribles* sacrificis, / he vist a l'ignocència, del negre crim, als peus; / arreu les viles, fetes encant de tots los vicis / ---», *Atl.* III, 22a. Una forma eiv. «urivul: espantadizo» (PzCabr.) sembla 20 resultar d'un enllaç pseudo-etimològic d'*horrible* amb *orat*; cf. la confusió de *borreüra* amb *oradura* infra; *horribilitat* (DAG., AlCM).

Horrend [1531], ll. *horrendus*, -da, -dum, 'digne d'horroritzar-se'n': n'hi ha algun testimoni documental 25 dels Ss. XVI i XVII, i que ja era mot usat ho prova indirectament el fet que les eds. de 1531, 1561 etc. de JRoig [*Spill*] reemplaçin *hórreu* (conservat pels mss., infra, però que ja s'antiquava), per *horren(t)* prenent aquell per un error de lectura; no l'admet, però, el DTo. fins a eds. tardanes; i Lacav. ja el dóna com a alternativa de *horrorós* i *horrible*, en la variant *borrendo* (amb terminació llatinitzant), seguit per Belvitges, Lab. etc., i el mateix Verdaguer: en l'esborrall de l'*Atl.*: «com en serè migdia fou vist lo foc *borrendo* / 30 d'ahont lo sol se lleva fins hont lo sol se pon, / y al xiulet, terratrèmol, espeterrec i *estruendo* / ---», «voranchs *borrendos*» (39bis, a, i VIII, 29c); però MilàF l'hi comentava: «*borrendo* y *estruendo* me parecen castellanos», i en la versió definitiva el poeta elimina aqueixos versos; si no estrictament castellanismes (com ho és *estruendo*, realment intolerable), és veritat que fins avui han mantingut *borrend*, -enda, un marcat regust de termes artificiosos.

Un regust no gaire menys artificios té *hòrrid* [cap 45 a l'any 1500, Cauliac; *hòrrido*, Belv. etc.], pres del ll. *horridus*. Del ll. *horridus* 'erichat, grofolllut, espínoles, rude', 'malagradós, bròfec', 'tosc, grosser, incul-te', 'esferèidor', 'sanglaçador', per via popular vingué el cat. ant. (*hórreu*, *hórrea* 'repulsiu, repugnant, bacó 50 etc', que trobem almenys des dels orígens literaris: «aquella dona, qu'era bella, era *órrea* e còbea, e havia gran enveja; la dona qui era leça, era casta, e havia gran caritat, e havia gran paciència», Lluïl (*Merav.* II, 67).

Es freqüent tant en Lluïl com en Eiximenis: «paraules *hó<r>rees* e carnals», *Ll. de les Dones* (fº 2v1 del fragment de Collbató, i en el ms. bàsic A, si bé alterat en *paraules oreus* en l'incunabile); «demanà-li com havia nom, e respòs que En Vilà; dix lo rei: 60

—dretament ensenya ton nom qui est, car est *hórreu* vilà en tots tos afers», *Dotzèn*, § 164 (NCl. VI, 74.15); «Mahomet era hom vil e *órreu*, sutze e abominable», 1.º del *Crestia*; «a tot lo món ensenyarà la *hórrea* e mala fi de la tua vida», *Dotzèn* (DAG.); «una gran dona --- havia menaçat a mort a quatre jóvens --- e diu que lo primer respòs-li *hórreament* e ab males paraules, dient-li que ell la degollaria», *Terç* (NCl. VI, 65.13); «l'amador, mentres que-s pensa dela sua amor, tot esguardament d'altra fembra li és leig e *órreu*», A. el Capellà (*De Amore*, p. 2); «tramet la coloma per lo matí a les cases dels prelats e senyors temporals, e lo sant Spirit va volant damunt, e veu que tots són *órreus* e sítzeus, per injustícies, pompes e ufanes», StVicentF (*Serm.* I, 131.21); i encara en Jaume Roig en el passatge al·ludit: «volgué parlar, / manifestar, / tant *órreu* cas, / exorbitant, / mas confermant / la nostra fe» (*Spill*, 3732).

Morfològicament pertanyia al tipus dels adjectius quasi irregulars en *zeu*, *zea*, de flexió poc estable i un poc anòmala (de la mena de *tébeu/tebij/tep*, *mústic*, *rèbeu* etc.) i dóna mostres ja antigues de les refections a què això sol donar lloc, coincidents o no amb la variant oc. ant. *orre*, *orrea* («horrible, hideux, sale, impur», *PDPF*): «l'altre dia, a hora de vespres, levà-s un *orre* temps de levant, e féu un arc blau e vermeyl, d'aquests que-n dien de Sant Martí, e levà-s una mà-nega, e anà a ferir en la mar», Jaume I (*Cròn.*, 474.3; *orre* així mateix en *VidesR*, fº 20r2 B); «mi<1>lor és que nós los gitem en aquel mont ó<r>rech qui apareix là», *VidesR*.1 I en el fem. *hórresa*: «assadagats de vessar abondosament la sanc, se baten *órresament*», Ant. Canals (*Scipió*, NCl., 74). D'on variants posteriors: *órrec* (cf. *mústic*, *tàvec*, *vímec* etc.), que és el que devem suposar, accentuat en la inicial, quan Alsius ens informava que a Banyoles se sentia «*orrach*: gust aspre, dolent, indefinible».²

D'altra banda reducció fonètica d'*hórreu* en *horro*: «los cave<1>lé(r)s --- *hor<r>os* e vilans e pecadós e malvats», Reixac (*Questa*, 121.33); de la identificació del qual podem dubtar menys que menys quan veiem que està traduïnt el mot francès que és prolongació de *horridus* en aquella llengua («chevalier *ort* e malvés»). De fet és aquesta, avui, una forma coneguda, si bé amb el significat de 'aspre, eixarreït, tanínic': «els rovellons tenen un gust molt *òru*, com si fos de pi», Madremanya (1964) (cf. *arro* i *EIXARREIT*, i recordem que per a l'origen d'*arro* s'ha pensat en *ARIDUS* X *HORRIBUS*). Ara bé, en el Canigó ho sento pronunciat *úru*, amb la *ú* que ja esperem segons la fonemàtica local, i, ja més notablement, com a femení:³ «la llipotera <arboç> és una herba *úru* que n'hi ha molta cap a Rojà i la Llipodera» (Leca, 1960).

D'aquí derivats catalans. L'abstracte **horreesa* 'sut-zura': «del bon cristià, qui retén bé la paraula de Déu --- senses avareza e senes adulteri e senes escarn e senes neguna o<r>reeza», «rezebam la paraula --- de Jh. Cr. --- e retengams-la en nostre cor, que Diab- 60 le no la pusca gitar de nostre cor; e així farem fruit en paciència senes nulla *oreeza*» (*Hom.*, 3r15, 3v1);